

tot het begin, den aanvang van Gods werken in schepping en herschepping beide.

God had ook Adam de belofte gegeven. De belofte van het eeuwige leven. Het eeuwige leven zou Adam niet geschonken worden als loon op zijn werken maar wel in den weg der werken. Vervulde Adam Gods eisch, zou zou God doen komen het eeuwige leven, de groote volle gemeenschap van Hem met den mensch. Dan zou de mensch in het eeuwige leven zijn eeuwige bestemming gevonden hebben. Adam heeft de belofte niet geloofd en hij heeft niet het gehoorzaamheidswerk gedaan, dat van hem gevraagd werd. Toen is de hoop op het eeuwige leven weggevlucht van deze wereld tot God die het nu alleen nog schenken kon.

Toen heeft God getoond, dat Hij niet liet varen Zijn handen werk. Dat tenslotte de belofte Zijn belofte was en dat Zijn groote werk niet door menselijke zonden gebroken kan worden. God heeft de belofte gehandhaafd omdat God de geschiedenis gehandhaafd heeft. Toen is tussen den nieuwen hemel en de nieuwe aarde, die God oprichten zal, ingeschoven dat machtige drama van den strijd tusschen Christus en Satan, voor, op en na Golgotha tot in den laatste strijd tusschen Christus en den Antichrist. De geschiedenis bleef — dus de belofte bleef. Alleen nu geen vervullen meer van de belofte in den weg der werken, maar nu alleen in den weg des geloofs.

Nu is ook de laatste schijn van roem den mensch ontnomen. Nu is het alles de vrucht van het soevereine welbehagen van den grooten God, die na een geschiedenis vol van de meest immense spanningen, toch het werk Zijner handen niet laat varen, maar de belofte blijft handhaven en in der tijden end de vervulling schenken wil.

Het nieuw Jeruzalem zal komen, de nieuwe hemel en de nieuwe aarde zullen opgericht worden, het eeuwige leven zal eens alles en allen overgieten met een nimmer endenden glans en ons past hier niets dan dit eene:

GODE ZIJ LOF.

R. H. BREMMER.

De Souvereiniteit van Gods genade.

...dat knechtje zal een Nazireër Gods zijn. Toen kwamen 3000 mannen af uit Juda... en zeiden tot Simson: Wist gij niet, dat de Filistijnen over ons heerschen? waarom hebt gij ons dan dit gedaan? En zij zeiden tot hem: wij zijn afgekomen om u te binden, om u over te geven in de hand der Filistijnen... maar de Geest des HEEREN werd vaardig over hem....

Richt. 13:5; 15:11, 12 en 14.

God is volstrekt soverain. Nimmer is Hij in eenig ding van iemand of iets afhankelijk. In Zijn toorn is Hij niet afhankelijk, kan Hij niet afhankelijk zijn van de eerst bedreven zonde van den mensch: Hij formeert den goddelooze tot den dag zijns kwaads.

Ook in Zijn genade is de HEERE soverain: Hij doet Zijn genade, dwars door allen tegenstand, heerschen; in het schenken ervan blijft Hij God, dat is, Hij is niet afhankelijk van de eerst ingetreden bekeering van den mensch, neen Hij voert, hoe de mensch ook is, Zijn genade tot heerschappij.

Alleen in die sovereine genade kunnen wij rusten. Wie haar wil binden aan voorwaarden, waaraan de mensch eerst moet voldoen, voor hij erin rusten kan; wie vraagt: is dit wel bij mij en dat en dat, om daarna, na een bevredigend antwoord, zich op de genade te laten neerzinken; die ziet niet de heerlijke sovereiniteit der genade; die miskent, dat God, ook in Zijn genade, volstrekt onafhankelijk is; die wil den vasten grond niet vinden in God alleen, doch ook nog in zichzelf; en die raakt zoo God kwijt.

Ook als we telkens — bijna als een refrain — in het boek der Richteren lezen: „En de kinderen Israëls deden dat kwaad was in de oogen des HEEREN. Toen ontstak de toorn des HEEREN tegen Israël; en Hij verkocht hen in de hand van... „Toen riepen de kinderen Israëls tot den HEERE, en de HEERE verwekte hun een verlosser,” ook dan blijft Gods genade soverain; want wel wordt eerst troepen om uitkomst en daarna pas 's HEEREN genadebetoon vermeld, maar achter dat roepen om uitredding staat al Gods genade, die zich realiseert, juist door de verdrukking en het gebed om verlossing.

Doch veel klaarder openbaart zich de sovereiniteit van Gods genade in de geschiedenis van Simson. Er is een heel groot onderscheid tusschen Simson en de andere richters; met name wat de aanleiding van hun optreden betreft. Die aanleiding — niet de oorzaak — is bij de andere richters steeds, dat het volk in den nood roept tot den HEERE. Maar bij Simson lezen we van zulk een roepen niets. Integendeel, het volk, dat door den HEERE is verlost uit de Egyptische

slavernij, is nu zoo afgestompt, zoo serviel geworden, dat het tot Simson zegt: wist gij niet, dat de Filistijnen over ons heerschen? Daar is toch niets aan te veranderen. Van pleiten op Gods verbondstrouw met verootmoediging over de zonden vinden we niets. Ja, als de HEERE dan toch in Zijn soevereine genade, die niet afhankelijk is van het roepen om verlossing, uitredt, dan wordt die verlossing niet aanvaard, maar wordt de verlosser uitgeleverd aan den vijand.

Om te huiveren: eerst, dat het volk zoo verhard is in de zonde, dat het, zelfs in de verdrukking, niet verlangt naar de vrijheid der kinderen Gods, volkomen den HEERE heeft losgelaten. Dan, als de HEERE toch de vrijheid schenkt, dan willen de mannen van Juda liever slaven der Filistijnen zijn, zonder den HEERE, dan vrije kinderen Gods, met den HEERE. Dus ontdoen ze zich van den verlosser, pogen zich te ontdoen van den HEERE Zelf. Als ze den HEERE maar kwijt zijn, dat is hun lust — zooals de Joden later den grooten Verlosser uitleverden aan den onderdrukker, Pontius Pilatus. Om zichzelf te kunnen handhaven, willen ze God wel prijsgeven.

Maar dan is er toch geen plaats meer voor genade! Dan is 't toch uit! Wonder van ontferming: ook dan blijft Gods genade soverain, is ze van niets afhankelijk: toch schenkt de HEERE uitredding: de Geest des HEEREN wordt vaardig over Simson en met een ezelskinnebakken slaat hij 1000 man! God voert Zijn genade tot heerschappij!

Maar, al is Gods genade volkomen onafhankelijk, zij werkt zich toch uit, niet buiten de menschen om, doch door hun roepen, door hun gelooven heen? Dat roepen en gelooven moet er toch zijn, wel niet als voorwaarde voor Gods genade, echter wel als vrucht ervan. En onthouden ze hier niet geheel?

Er is nog een onderscheid tusschen Simson en de andere richters: de eerste is een Nazireër Gods, een geheel den HEERE toegewijde. Als dan hij 't volk het roepen en gelooven ontbreekt, dan geeft de HEERE het in Simson, die daarin de plaats van het volk inneemt, in zijn geheel naar den HEERE toegekeerd zijn; dan scheidt God Zich in Simson een weg voor Zijn sovereine genade. En daarin werkt al het heil in Christus.

Gij moet in uw ellende roepen. Gij moet gelooven. Maar wat geschiedt dat gebrekkig! Daarop kunt ge niet steunen. Daarop moogt ge niet steunen, want dan was Gods genade niet soverain meer. Neen, ge steunt alleen op Christus, in Wien God een weg schiep voor Zijn sovereine genade, in Wien — Hij is uw Hoofd — God u doet roepen en gelooven, steeds meer. En in dien wasdom van uw geloof is Gods genade u steeds meer soverain.

F. de V.

„Het verbond Gods”. (IV.)

We eindigden verleden week met de opmerking, dat aan wat prof. Aalders thans als de alleen-gereformeerde opvatting aanwijst, heel wat vastzit. Wel, zoo zeiden we, is het geen „A-dan-wel-B-kwestie”, maar ze zit er toch zijdelings aan vast.

Daarmee bedoelden we dit. Men kan niet zeggen, dat de oude kwestie A dan wel B door prof. Aalders met zooveel woorden opgerakeld is.

Want primo zwijgt zijn boek over alle gereformeerden, met wie hij ernstig, d.w.z. op de kardinale punten het oneens is, dus ook over die oude groep, die hier thans als op die punten ongereformeerd op zij gezet wordt. De oude theologen uit de school van Beuker—Hulst—Lindeboom—Ten Hoor zijn in prof. Aalders' oogen in deze punten ongereformeerd. Voor wie hen kent is dat duidelijk; want anders komt geen mensch er achter. Voorzover uit deze groep naar Amerika enkele voorgangers getogen zijn, en daar ook aan de opleiding hebben meegewerkt (het staat immers vast, dat wat prof. Aalders ongereformeerd acht, zonder het te bewijzen, aanvankelijk door de amerikaansche predikanten van het oudere geslacht op de colleges is gehoord uit den mond hunner eerste professoren) wordt eveneens hun theologisch opleidingswerk veroordeeld door prof. Aalders. Maar omdat met geen woord op ook maar één van hen gezinspeeld wordt met naamsvermelding, blijft de vroegere A-of-B-kwestie officieel buiten het gezichtsveld van dit boek.

Daar komt nog dit bij: men zal na zooveel jaren moeten toegeven, dat ook die oudere A-groep theologisch niet klaar was. Ook in de verbondstheorie niet. Ze was dat evenmin als dr. Kuyper 't was. Beiden spreken zich herhaaldelijk tegen, Kuyper, maar zij ook. Ook elkander bestrijden ze. Dat is in de verbondstheorie trouwens vrijwel algemeen, ook wijl men den eenen keer de termen slordig, d.w.z. zonder bedoeling van wetenschappelijke precisering gebruikt, den anderen keer, noodgedwongen, scherper afgrenzing zoekt, betgeen vanzelf leidt tot nadere, en dan soms veranderde, terminologie. Men kan dus niet zeggen: ziehier nu enkele puntige stellingen,

met elk woord wel-overwogen, waarin ge de oude groep Beuker—Hulst—Ten Hoor kunt herkennen, en waarop ze wel vastgelegd wil zijn. We zullen hieronder voorbeelden geven, waaruit het tegendeel blijkt. Ook in zóóverre is er geen scherp-gestelde A-of-B-kwestie thans aan de hand.

Maar iets anders is wel aan de hand: de groep der oudere voorttrekkers heeft, eerst zelfstandig werkende, en dan nalevelijk op de oudere theologie voortbouwende (die zeer nadrukkelijk van Christus als MIDDELAAR des genadeverbonds handelt), en daarna in reactie op enkele hun te „filosofische” (ze bedoelden: scholastisch-maar-doorredeneerende) dunkende stellingen van dr. A. Kuyper, zich in groote lijnen op enkele punten toch wel zekelijk vastgelegd. Eén ervan is de steeds duidelijker stelling: dat, als men niet meer „slordig” doch „precies” spreken wil, Christus in het genadeverbond niet als hoofd te zien is, doch als Middelaar.

Daar is indertijd nog al wat over te doen geweest; en er was veel misverstand, net als vandaag bij de menschen van ons. Het debat moge gestild zijn, omdat men — binnen den kring der Gereformeerde Kerken — over en weer ging begrijpen, dat de dwaze consequenties, die men elkaar toedichtte, niet bedoeld waren, het is toch nooit verder doorgepraat. De dogmatiek van Bavinck heeft van de ééne groep een paar termen opgenomen, en van de andere ook; anderen deden desgelijks; en ieder had daar vrede mede. Totdat nu ineens het boek van prof. Aalders weer de strijd bij opgraft, ongereformeerd noemt wat nog nimmer als ongereformeerd is afgewezen, noch door een kerkelijke, noch door een wetenschappelijke rechtbank, en dan maar doorredeneert, alsof er geen graven van oude strijders voor waarheid en vrede in de buurt zijn, wier theologische inzichten toch niet met één pennestreek af te wijzen zijn.

Dáártegen hebben wij bezwaar. Tegenover den jongsten aanval der professoren Kuyper—Hepp zeiden en zeggen we: dringt ons geen meeningen van dr. A. Kuyper, of van wie dan ook als de alleen-gereformeerde op, want wij zijn er zelf ook nog, en willen aan de belijdenis, niet aan uw trouwens uiterst discutabele theologoumena gemeten worden. Thans zeggen we tegenover het boek van prof. Aalders, dat toch wel mee zal willen werken aan de voor Sneek gewenschte „sfeer”, en dat in elk geval ons laat zien, hoe één der leden der acht, thans zeven deputaten inzake meeninggeschillen over één der punten denkt: dring ons geen meeningen van dr. A. Kuyper, of van wie dan ook, als de alleen-gereformeerde op, want wijzelf — heusch geen groepje van Kampen — zijn er ook nog, en onze oude voorttrekkers van de dagen van vóór Kuyper en van diens eerste periode van zoeken en worstelen, dié zijn er ook nog, en zelfs de huidige christelijke-gereformeerde zijn er ook nog, plus die amerikaansche dominees van de dagen van Ten Hoor, en anderen; en alle deze lieden willen aan de belijdenis en niet aan Uw toch ook nog discutabele theologoumena gemeten worden. Men moet geen steer scheppen, vlak vóór Sneek, die aan de oudere groep zonder hen te noemen, voorgoed congé zou geven, ook al niet, omdat we dan meteen de matjes, waarop we zoo graag een vredespijpje zouden rooken met de heeren van Apeldoorn (evenals in Amerika met de Hoeksema) wel weer kunnen oprollen, nog vóór het pijpje voor den dag gehaald is.

Heeft men nog niet genoeg geleerd, zoowel wat Amerika betreft, als wat Nederland aangaat? We hebben tegen de huidige christelijke gereformeerden altijd het bezwaar gehad, en het leeft bij ons nog, dat zij theologoumena van mijnheer X of Y of Z bij ons verwarden met onze belijdenis, waarop we staan, en dan zeiden: naar aparte tenten, o gij ware Israël. En als zij zeiden: Christus is geen Hoofd, maar wel Middelaar van het genadeverbond, Kuyper leert het anders, en dus wederom: blijft in uwe separate tenten, o wormpje Jacobs, dan zeggen we nog: zóó niet. Maar als thans in de periode 1936—9 van onze kant geredeneerd wordt in gelijken geest, d.w.z. met het radikale vonnis: ongereformeerd, en dan met de bedoeling, leiding te geven aan de kerken, die eerst opgeschrikt zijn met leuzen als „erger-dan-vóór-Assen”, dan zeggen we óók tot prof. Aalders wat we óók tot de christelijke-gereformeerden steeds uitspraken: zóó niet; niet ongereformeerd noemen, wat ge niet eens bespreekt.

En we zullen dat volhouden. Dit is nu de derde keer, dat het verbond ter sprake komt in publiek gesprek, tusschen de zeven deputaten bovengenoemd. Eerst kwam het commissielid prof. Hepp; dit en dat is ongereformeerd. Tegen hem zei ik: uw eigen mening is ongereformeerd; en ik gaf mijn argumenten (anders had ik 't niet mógen zeggen). Dat was dus commissielid nummer twee. Prof. Hepp nam daarna enkele uitspraken terug, al werd dat niet met zooveel woorden gezegd (een citaat van vader-Brakel deed dienst, ik memooreerde het reeds). Toen kwam dr. Thijs, commissielid nummer drie. We zeiden: niet mee eens, en gaven gronden aan. Thans komt een vierde commissielid, prof. Aalders. Hij construeert het weer anders dan dr. Thijs, en op bepaalde punten is de afwijking nog al beteekenend. Maar op andere punten, met name van het ingaan tegen de groep van ouderen, die met eer de kerken gediend hebben, zijn deze twee het eens, en prof. Hepp eigenlijk ook; want, al begrijpt men in de omgeving van „Om Slons wil” dat niet altijd, in dezen zijn de broeders eenstemmig. Maar nu, na deze derde uitlating, zeg ik maar ronduit, wat ik, om geen onzuivere sfeer te wekken, tot nu toe verzwegen: hier wordt tegen de ouderen stelling genomen, en wordt wat bij het leven van dr. Kuyper en zijn opponenten, Gods genade zij

gedankt, r zinnige we meerden denken w binnen de de Chr. G

Iemand zuivere s antwoord: niet in ze van prof. tisch opzi een synod waaraan d hangen: nemen. commissi dag kom dale uitsp hinden on als waarin Ik heb schreven e Kerk. Has van ds Jo steeds ver aangedien (hetgeen s synodale s blijven). Christus e verbond v hooren, o streeks F daarenteg „Geref. Ge een proek Christus uitgesprok bericht, zi

1. dat s stellen het v 2. dat de en ni verbon 3. dat C de ee een v 12—13 bon c 4. dat w heid gerid volgt deze opri nen, e inge

Dat is w er zijn to tussche lijk e schen b Geref. E Ik heb de groep rale syn Chr. Gere anderen de Chr. Gelukk waard a lijn red Kerken Aalders, v vervuld w hand m isolem de theol we lieve Kuyper— Schilder— formules; noemen. Ik nog n dilemma: van ds K schudden wilde en zelf ma woord me gie verd door vo geschiede

Want, onttrekk geven bij We beg leiding g is interes ties in N Hierbo „wetensch van geef ding, was heeft in godiend, dan één